

ПРОГРАМА
для загальноосвітніх навчальних закладів

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА

10-11класи

Рівень стандарту

УКРАЇНСЬКА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА (10 клас)

ЗАРУБІЖНА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА (11 клас)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Школа, що є осередком національної культури, здатна сприяти як становленню національної ідентичності школярів, так і розумінню ними різноманіття сучасних культур.

Розробка змісту навчальної програми з художньої культури здійснювалася відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти в галузі “Естетична культура”.

Мета вивчення художньої культури в загальноосвітніх навчальних закладах полягає в особистісному художньо-естетичному розвитку учнів, формуванні у них світоглядних орієнтацій і компетенцій у сфері художньої культури, вихованні потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні в процесі опанування цінностями української та зарубіжної культурно-мистецької спадщини.

Курс художньої культури покликаний вирішити такі головні завдання:

■ збагачення емоційно-естетичного досвіду учнів, формування культури почуттів, пробудження особистісно-позитивного ставлення до мистецьких цінностей;

■ опанування учнями художньо-практичними вміннями та навичками, формування комплексу художніх компетенцій, що забезпечують здатність керуватися набутими знаннями та вміннями у самостійній діяльності, у процесі самоосвіти;

■ розуміння учнями зв'язків мистецтва з природним, соціальним і культурним середовищем життєдіяльності людини, усвідомлення власної причетності до художніх традицій свого народу з одночасним розумінням особливостей інших національних картин світу.

■ виховання культури міжнаціонального спілкування через вивчення художніх традицій народів різних країн.

Програма ґрунтується на **принципах** цілісності, наступності, системності та варіативності змісту, органічної єдності національних і загальнолюдських цінностей, діалектичної взаємодії культурологічного та антропологічного підходів (“людина в культурі – культура в людині”).

Зміст програми структуровано за вертикально-горизонтальними координатами: у 10-му класі опановується українська художня культура, а в 11-му класі — зарубіжна художня культура.

Виділення української художньої культури, як окремої частини курсу (10-й клас), зумовлено необхідністю збереження національних пріоритетів освіти. Водночас, для органічного поєднання вітчизняних і загальнолюдських цінностей варто робити акцент не на тому, що роз'єднує, а на тому, що об'єднує різні культури, адже через ціннісний вплив мистецтва ефективніше відбувається і національно-патріотичне, і полікультурне виховання.

В 11-му класі зміст систематизовано за видами мистецтва на матеріалах світових взірців, що не вивчались на предметах гуманітарного циклу в попередніх класах.

Змістове наповнення тем передбачає формування в учнів **ціннісно-сміслових, загальнокультурних, навчально-пізнавальних та інформаційних компетенцій**, що досягається вивченням шедеврів мистецтва різних епох і народів, а також **комунікативних, творчо-діяльнісних і самоосвітніх компетенцій**, що передбачає оволодіння досвідом самостійної творчої діяльності, сприймання цієї діяльності як невід'ємної частки свого життя.

Орієнтовні практичні завдання до тем спрямовані на формування потреби у спілкуванні з творами мистецтва, розвиток творчих здібностей учнів та розширення їхнього *внутрішнього* досвіду, наповненого особистісним смислом. Учитель може їх замінювати, але не відходити від контексту теми, що вивчається.

Особливостями організації навчально-виховного процесу є такі позиції:

1. Розуміння мистецтва – це творчий процес співпереживання та інтерпретації, що носить активно діалогічний характер. Саме “*діалог культур*” дає змогу особистості не тільки прилучитися до вітчизняних і загальнолюдських цінностей, а й самовизначитися у світі культури, включитися в її творення, удосконалюючи насамперед власний духовний світ.

2. На уроці має панувати атмосфера святковості, гармонії й доброзичливості, яка сприяла б передачі аури творів мистецтв та викрешувала б іскру емоційної позитивної енергії, яку можна отримати тільки в мистецтві.

3. Педагог має бути комунікативно виразним, аби учні не тільки розуміли, а й позитивно сприймали як мовлення учителя, так і паралінгвістичний контекст мови (доречність жестів, міміки, зовнішній вигляд тощо) та елементарно володіли цим мистецтвом самі.

4. Уроки художньої культури мають розвивати в учнів почуття успіху від власних досягнень у царині мистецької культури, впевненості в спроможності самостійно вирішувати художні завдання.

Резервний час може використовуватися на тематичне оцінювання, регіональний компонент, узагальнення розділу (теми), відвідування виставок, музеїв тощо.

УКРАЇНЬСЬКА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА

10 клас

(17 год. (0,5 год. на тиждень), 1 год. – резервний час)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>РОЗДІЛ І. ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА УКРАЇНИ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО КІНЦЯ XVI СТ. (3 год.)</p> <p>Тема І. Образотворче мистецтво (2 год.) Зразки образотворчого мистецтва Трипільської та скіфської культури. Мистецтво грецьких міст Північного Причорномор'я. Художня культура Київської Русі: архітектурні споруди, монументальний живопис (мозаїки та фрески), іконопис, книжкова мініатюра. Художня культура польсько-литовської доби. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Виготовлення фрагментів діорами Київ – духовний центр України-Русі” (робота в групах).</p> <p>Тема 2. Музична і театральна культура (1 год.) Первісні музичні інструменти. Музична культура античних міст Північного Причорномор'я. Музична культура Київської держави. Стародавня народна творчість: епос, календарно-обрядові та родинно-обрядові пісні. Обрядовий пратейтер (стародавні народні ігри, свята). Мистецтво скоморохів. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Виконання українських народних пісень, народних ігор та обрядів (за вибором).</p> <p>РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА XVII – XVIII ст. (3 год.)</p> <p>Тема 1. Образотворче мистецтво (2 год.) Художня культура козацької доби. Стил ь бароко в українському мистецтві (архітектура, іконопис, портретний живопис, гравюра). Народна картина «Козак Мамай». <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Замальовки архітектурних споруд – зразків</p>	<p>Учень (учениця) називає основні періоди розвитку, художньої культури України, її найхарактерніші явища; характеризує національну специфіку українського мистецтва; порівнює українську художню культуру минулого і сучасності; класифікує складові української художньої культури; аналізує та інтерпретує художній зміст творів українського мистецтва; оцінює значущість українського мистецтва в розвитку національної культури, у власному житті; аргументує судження щодо значущості стародавнього мистецтва у розвитку української культури; використовує спеціальну термінологію, набуті знання у процесі художньо-творчої самореалізації; показує на карті місцезнаходження культурно-історичних пам'яток України; уміє вести дискусію з питань розвитку української художньої культури,</p>

<p>українського бароко. Порівняння різних репродукцій народної картини “Козак Мамай”.</p> <p>Тема 2. Музична і театральна культура (1 год.) Думи та історичні пісні. Мистецтво кобзарів і лірників. Хоровий концерт та його творці (М.Березовський, А.Ведель, Д.Бортнянський). Збірка «Сад божественних пісень» Г.Сковороди. Шкільний театр, зв'язок із викладанням поезики та риторики. Вертеп. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Виконання живописних чи графічних композицій за мотивами текстів відомих дум або кантів Г.Сковороди. Створення комічної або сатиричної інтермедії у стилі “шкільного театру”.</p>	<p>самостійно знаходити джерела для збагачення знань у цій царині.</p>
<p>РОЗДІЛ 3. УКРАЇНСЬКА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА ХІХ СТ. (4 год.)</p> <p>Тема 1. Образотворче мистецтво (2 год.) Архітектура та скульптура (І.Мартос, Л.Позен та ін.). Палацово-паркові комплекси. Живопис і графіка; творчість Т. Шевченка та ін. Декоративно-прикладне мистецтво. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Виконання декоративної композиції в українському стилі (техніка за вибором).</p> <p>Тема 2. Музична культура (1 год.) Народна музика: соціально- та родинно-побутові пісні. М.Вербицький: історія створення твору «Ще не вмерла Україна». М.Лисенко – основоположник національної композиторської школи в Україні. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Створення фотоальбому (стенду): “Видатні діячі української музичної культури”, (робота в групах).</p> <p>Тема 3. Театральна культура (1 год.) Театр корифеїв: представники, репертуар, значення в історії культури. Творчий шлях М.Заньковецької. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> Створення кросворду “Театр корифеїв”</p> <p>РОЗДІЛ 4. УКРАЇНСЬКА ХУДОЖНЯ</p>	<p>Учень (учениця) називає найвидатніших представників української художньої культури – народної і професійної; характеризує національну специфіку українського мистецтва, діяльність його представників; наводить приклади художніх музеїв, театрів, провідних мистецьких колективів України; формулює власне ставлення до української художньої культури; порівнює зразки творів різних епох і стилів мистецтва, факти та явища української художньої культури; класифікує види і жанри українського мистецтва; аналізує та інтерпретує зміст та художньо-мовні особливості творів</p>

КУЛЬТУРА ХХ СТ. (6 год.)

Тема 1. Образотворче мистецтво (2 год.)

Український авангард. Архітектура і скульптура. Живопис і графіка. Основні центри художніх промислів.

Орієнтовні практичні завдання:

Розробка дизайну сучасного інтер'єру шкільного приміщення з використанням українських традицій.

Тема 2. Музична культура (1 год.)

Хорова, вокально-симфонічна і симфонічна музика (Л.Ревуцький, Б.Лятошинський, С.Людкевич, М.Скорик, Є.Станкович та ін.). Камерні жанри вокальної та інструментальної музики. Напрями популярної музики. Музичне виконавство.

Орієнтовні практичні завдання:

Підготовка позакласного заходу “Пісенний вернісаж” з творів сучасних українських композиторів.

Тема 3. Театральна культура (1 год.)

Провідні актори та режисери українського театру. Лесь Курбас та ін. Сучасний драматичний, музичний і ляльковий театр.

Орієнтовні практичні завдання:

Підготовка міні-вистави (фрагмент твору українського письменника), декорацій і костюмів, музичного оформлення (колективна робота).

Тема 4. Кіномистецтво (2 год.)

Ігровий кінематограф. Світове значення творчості О.Довженка. “Поетичне кіно”. Фольклор – основне джерело розвитку української анімації (“козацький” серіал та ін.)

Орієнтовні практичні завдання:

Упорядкування картотеки “Українське кіномистецтво” (робота в групах).

Організація дискусії щодо перегляду українського кінофільму.

Узагальнення (1 год.)

українського мистецтва;

оцінює роль українського народного і професійного мистецтва в розвитку національної культури;

аргументує судження щодо значущості української художньої спадщини в житті суспільства, у власній життєдіяльності;

використовує спеціальну термінологію, знання з української художньої культури у процесі художньої самоосвіти;

показує на карті центри українських художніх промислів;

уміє виконувати українські народні та авторські пісні, брати участь у народних обрядах, вести дискусію з питань національної художньої культури, самостійно знаходити джерела щодо її розвитку;

пропагує національну культурно-мистецьку спадщину.

ЗРУБІЖНА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА

11 клас

(17 год. (0,5 год. на тиждень), 1 год. — резервний час)

<i>Зміст навчального матеріалу</i>	<i>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки</i>
<p>Розділ I. Візуальні мистецтва (9 год.)</p> <p>Тема 1. Архітектура світу (1год.) Перлини готики. Взірці архітектури Бароко. Модерн в архітектурі. Культова арабо-мусульманська архітектура. Храми Індії. Храми Далекого Сходу. <u>Орієнтовні практичні завдання:</u> а) самостійно підготувати розповіді на теми: „Вплив творчості Дж.Л.Берніні на європейське мистецтво архітектури ХУІІ-ХУІІІ ст.”; „Ейфелева вежа – символ Парижа”; „Прага – музей архітектури просто неба”; „Архітектурні стилі мого улюбленого міста”; б) замальовки архітектурних споруд різних стилів; в) проведення конференції на тему: “Образи міста у світовому мистецтві”. г) малюнок фрагментів культових споруд архітектури Близького і Далекого Сходу.</p> <p>Тема 2. Скульптура – гімн людині (1год.) Античні скульптори (Мирон, Фідій, Пракситель та ін.). Мікеланджело – втілене відчуття форми (“Оплакування Христа”, „Давид”, „Мойсей”, гробниця Медичі та ін.) <u>Орієнтовне практичне завдання:</u> бесіда на тему: „Чому Мікеланджело називали водночас „учнем давніх” і „порушником традицій” ?</p> <p>Тема 3. Образотворче мистецтво Італії: Епоха „титанів” (1год.) Леонардо да Вінчі. Живопис як одна з форм втілення всеосяжної геніальної натури митця («Джоконда», «Тайна вечеря»). Рафаель. Зображення чистоти та чарівності жіночого образу, його духовного зв'язку з</p>	<p>Учень (учениця) називає основні твори митців живопису і скульптури (в межах програми); наводить приклади архітектурних пам'яток світу (в межах програми); розпізнає суттєві ознаки декоративно-прикладного мистецтва народів різних країн; характеризує стилі архітектури; класифікує жанри образотворчого мистецтва; пояснює тісний зв'язок творів мистецтва з внутрішнім життям людини; описує власні почуття від сприйнятого; обґрунтовує власну думку щодо світового значення творів мистецтва; порівнює характерні особливості світових пам'яток культури (в межах програми); аналізує своєрідність національних ознак образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва; оцінює садово-паркове мистецтво як явище, створене за законами гармонії; розв'язує творчі завдання, пов'язані з виявленням оригінальності,</p>

природою («Сікстинська мадонна», «Прекрасна садівниця»), благородного і духовного спілкування людей (фреска «Афінська школа»),
Орієнтовне практичне завдання: відвідування музеїв образотворчого мистецтва.

Тема 4. Видатні живописці Іспанії (1 год.)

Ель Греко – поєднання візантійських та готичних традицій у творчості.

Дієго Веласкес: вершина іспанського живопису ХУІІ ст.

Франсиско Гойя – найвизначніший, неперевершений живописець і графік ХІХ ст.

Сальвадор Далі – яскравий виразник модерністських течій в культурі ХХ ст.

Орієнтовне практичне завдання: малюнки у стилі сюрреалізму.

Тема 5. Фламандський і голландський живопис (1 год.)

Творчість П.П.Рубенса.

Рембрандт – „великий голландець”

Жанри (побутовий, портретний, біблійний).

Орієнтовне практичне завдання: створення „живих сценок” за сюжетами картин.

Тема 6. Російський живопис (1 год.)

Історичний живопис (І.Рєпін, В.Суриков, В.Васнецов).

Пейзажний живопис (І.Левітан).

Портрети В.Серова.

Геній М.Врубеля.

Орієнтовне практичне завдання: складання оповідань за сюжетом картин.

Тема 7. Образотворче мистецтво Далекого Сходу (1 год.)

Естетичний феномен китайського живопису.
Жанри: портрет, пейзаж, каліграфічне письмо.

Символічне навантаження кольору.

Орієнтовне практичне завдання: малювання тушшю сувоїв;

Тема 8. Декоративно-прикладне мистецтво Близького Сходу (1 год.)

асоціативного мислення тощо;
використовує особистий емоційний досвід у самостійні творчій діяльності.

Багдадська книжкова мініатюра.

Турецьке гончарне мистецтво.

Дамаські тканини.

Іранське килимарство.

Орієнтовні практичні завдання: а) малювання орнаменту за східними мотивами (ескіз килима, тканини, книжкової мініатюри, гончарного витвору);

б) відвідування музею, де зберігаються зразки арабо-мусульманського мистецтва.

Тема 9. Паркова культура (1 год.)

Версаль – зразок Європейського парку.

Природні парки Великої Британії.

Духовне начало японського ландшафтного саду.

Філософія ікебани та чайної церемонії.

Орієнтовне практичне завдання: а) зробити проект або макет куточку „англійського саду” для шкільного подвір’я;

б) підготувати літературний вечір на тему: “Парк як “дійова особа” у творчості видатних письменників”;

Розділ II. Музичне мистецтво (3 год.)

Тема 1. Європейська музична культура (1 год.)

Відень – центр європейської музичної культури (В.А.Моцарт та ін.)

Великі композитори-романтики (Ф.Шопен, Ф.Ліст та ін.).

Французькі шансоньє.

Орієнтовне практичне завдання: підготовка і проведення вечора „Віденський вальс”.

Тема 2. Музична культура Індії і Далекого Сходу (1 год.)

Індійський танець. Значення поз, жестів, позицій рук (мудра).

Китайська опера.

Орієнтовне практичне завдання: опанування основними позиціями рук індійського танцю.

Тема 3. Музичні ритми Америки (1 год.)

Види і напрями сучасної популярної музики:

Учень (учениця) називає

найвидатніших митців музичного мистецтва (в межах програми);

характеризує їх творчу спадщину;

класифікує основні жанри музики;

аналізує музичну творчість, демонструючи здібність до естетичного

співпереживання;

оцінює внесок митців у світову музичну культуру, розкриваючи свої враження від творів за допомогою виразного мовлення;

спостерігає почуття насолоди від спілкування з улюбленим музичним жанром.

блюз, джаз, рок- і поп-музика.

Видатні музиканти і співаки.

Орієнтовні практичні завдання: а) спів під караоке пісень видатних американських співаків (Е.Преслі, Л.Мінеллі, Ф.Сінатра та ін.);

б) підготовка та проведення „Карнавалу в Ріо” (вивчення основних фігур латиноамериканських танців).

Розділ III. Театральне мистецтво (2 год.)

Тема 1. Японський театр (1год.)

Театр Но: єдність драми, танцю та речитативу.

Театр Кабукі.

Тема 2. Російський балет (1год.)

Російський балет. Видатні композитори (П.Чайковський, І.Стравінський та ін.) і виконавці (Г.Павлова, В.Ніжинський, Г.Уланова, М.Плісецька та ін.).

Орієнтовне практичне завдання: відвідування балетних вистав професійних театрів.

Розділ IV. Кіномистецтво (1год.)

Тема 1. Світове кіномистецтво.(1год.)

Франція – батьківщина мистецтва кіно (видатні режисери, актори).

Кіно США.

Основні жанри американського кіно (пригодницький, мюзикл, бойовик, фантастика, фільми «жахів», фільми «катастроф» та ін.).

Орієнтовні практичні завдання:

а). „фотопроби” на виконання ролей у екранізації творів французької літератури, що вивчаються за програмою „Зарубіжна література”.

б). підготувати відеовечір „Зоряний небосхил Голівуду”;

в). провести „кінопроби” на виконання ролей (відеозйомка, фотозйомка, перегляд) у екранізації творів американської літератури, що вивчаються за програмою „Зарубіжна література”;

Розділ V. ПРОСТІР КУЛЬТУРИ І

Учень (учениця) називає провідні імена з історії театального мистецтва;
розпізнає символіку театру;
характеризує творчість видатних діячів (у межах програми);
пояснює умовність сценічних прийомів;
формулює власні враження, отримані під час спілкування з мистецтвом;
аналізує театр як виразник складних почуттів людини.

Учень (учениця) називає основні імена митців кінематографа (в межах програми);
характеризує основні жанри;
формулює власний погляд на твори світового кінематографа;
аналізує творчість найвідоміших кіноакторів і кінорежисерів, убачаючи за мистецтвом життєві цінності.

Учень (учениця) наводить

ЗУСТРІЧІ В НЬОМУ (1год.)

Тема 1. Мистецтво – посередник між культурами (узагальнення курсу) (1год.)

Смисл будь-якої культури – її «провідність» щодо інших культур.

Зразки взаємопроникнення культур різних національних картин світу.

Україна в сучасному мистецькому світовому просторі.

Орієнтовні практичні завдання:

а) сформулювати „Закон культурно плюралізму”, який містив би правила шанобливого ставлення до інших культур;

б) самостійно підготувати і провести бесіди, присвячені внеску українських митців у світову духовну культуру;

в) підготовка і проведення вечорів на теми:
1) „Щасливим є той, хто тримає в собі декілька світів”; 2) „Гумор різних країн”.

приклади переосмислення “Сходом” європейських художніх систем і навпаки;

характеризує внесок

українських митців у розвиток культури інших країн;

пояснює роль мистецьких зв’язків у полікультурному просторі;

формулює власну позицію щодо культурної значущості творів мистецтва;

дотримується правил шанобливого ставлення до інших народів.